

Jaarstukken 2024

Gemeente
Hengelo

6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

6.2.1 Beleidsnotities

Titel	Raadsbesluit
Beleidsnota Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2027	3527899

6.2.2 Doelen

Bereiken?	Doen?
Aandacht voor strategisch risicomanagement	Binnen het risicomanagementbeleid wordt gesproken over integraal risicomanagement, wat betekent dat niet alleen de (wettelijke) richtlijnen worden gevolgd, maar dat er ook een brede bevordering van risicobewustzijn plaatsvindt op alle niveaus binnen de organisatie. Risicomanagement wordt niet gezien als een aparte activiteit, maar als een integraal onderdeel van alle managementprocessen. Dankzij het aangepaste format voor collegevoorstellen en raadsadvies zien we een groeiende focus op risico's. Door deze op te nemen in het advies worden de risico's beter zichtbaar, wat een positieve invloed heeft op de discussie over risico's en op het bewustzijn daarvan. De strategische agenda wordt gekenmerkt door omvangrijke projecten en programma's met aanzienlijke risico's.
Nieuw risicomanagement beleid 2023-2026	In 2024 is verder geïnvesteerd in de doorontwikkeling van projectcontrol, met als doel om bewuste afwegingen te maken bij het omgaan met risico's. Door projectcontrol te ontwikkelen, bewaken we de doelstellingen en resultaten die we willen behalen
De implementatie van een risicomanagement-systeem	In 2024 hebben we verder invulling gegeven aan het nieuwe beleid risicomanagement. De kaders weerstandsvermogen zijn hernieuwd. Ook hebben we aansluiting gezocht bij de programma's in de P en C Stukken. En we redeneren vanuit de doelstellingen die zijn opgesteld onder de programma's.
Aandacht voor integrale control	In 2024 hebben we ook risicodialogen gevoerd, waarbij we risico's vanuit verschillende perspectieven in kaart hebben gebracht en hebben geanalyseerd welke impact een risico kan hebben op de organisatie. Daarnaast is de controlerapportage integraal opgepakt en intern gerapporteerd.

6.2.3 Indicatoren

De indicatoren zijn opgesteld conform het risicomanagement beleid dat in 2023 is vastgesteld.

Indicator	Waarde
Kaders weerstandsmorgen	Op 1 februari 2023 heeft de gemeenteraad de beleidsnota Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2027 vastgesteld.
Incidentele weerstandscapaciteit (* € 1.000)	Op basis van de beleidsnota beschouwen we als incidentele weerstandscapaciteit: - de vrij aanwendbare reserves d.w.z. de algemene reserve 'sec' - de post onvoorzien incidenteel <i>Stand van zaken</i> De incidentele weerstandscapaciteit is ultimo 2024: - vrij aanwendbare reserve = algemene reserve 'sec' : 63.343 - post onvoorzien incidenteel: 91
Structurele weerstandscapaciteit	Op basis van de beleidsnota is de structurele weerstandscapaciteit de onbenutte belastingcapaciteit. <i>Stand van zaken</i> De gemiddelde woonlasten voor een gemiddeld gezin (eigenaar) in de gemeente Hengelo bedraagt in 2024 € 853. Het landelijk gemiddelde is € 994. Voor 2024 is de benutte belastingcapaciteit dus 85,8% van het landelijk gemiddelde. Als we de onbenutte belastingcapaciteit van 14,2%, zijnde € 141 vermenigvuldigen met het aantal huishoudens, ruim 38.300, komen we uit op een onbenutte belastingcapaciteit van € 5.404.000.
Benodigde weerstandscapaciteit (* € 1.000)	De benodigde weerstandscapaciteit bepalen we door de geïdentificeerde risico's uit te drukken in euro's. Omdat de kans dat alle risico's zich tegelijkertijd voordoen zeer beperkt is, passen we een zogenaamde Monte Carlo-analyse toe. Bij deze techniek wordt het optreden van de verschillende risico's in diverse scenario's vele malen gesimuleerd. Door deze methode hebben we een beeld van de benodigde weerstandscapaciteit in vrijwel alle denkbare scenario's. <i>Stand van zaken</i> Alle risico's zijn opgenomen in ons risicomanagement systeem Naris Next. In dit systeem wordt er de Monte Carlo-analyse (zekerheidspercentage 90%) uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de benodigde weerstandscapaciteit afgerond € 25.700 is.
Weerstands-vermogen (* € 1.000)	Op basis van de kaderstelling bestaat de beschikbare weerstandscapaciteit uit de algemene reserve 'sec', onvoorzien incidenteel en de onbenutte belastingcapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit was eind 2024 € 68.838 (63.343 + 91 + 5.404) en neemt af tot € 59.986 eind 2028. De afname is het gevolg van de inzet van de algemene reserve voor m.n. de incidentele dekking van: ▪ de incidentele lasten in de Zomernota 2023-2027, Zomernota 2024-2028 en de Beleidsbegroting 2025-2028; ▪ het ingroepad en het transformatiebudget sociaal domein (zie Transformatieplan sociaal domein); ▪ de gebiedsontwikkeling van de KMS-locatie; ▪ de incidentele storting in de reserve onderwijshuisvesting (jaarschijf 2028). Het weerstandsvermogen zijn de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om onverwachte, niet-begrote kosten of tegenvallende inkomsten te kunnen dekken. Het weerstandsvermogen (weerstandsratio) eind 2024 berekenen we als volgt: $\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$ Uit deze berekening volgt een ratio. Om te bepalen of het weerstandsvermogen op het gewenste niveau is, bekijken we in welke waarderingscategorie de ratio valt. We hanteren de waarderingscategorieën zoals hieronder weergegeven: <i>Klasse - Ratio - Betekenis</i> A - > 2,0 - Uitstekend B - 1,4 tot 2,0 - Ruim voldoende C - 1,0 tot 1,4 - Voldoende D - 0,8 tot 1,0 - Matig E - 0,6 tot 0,8 - Onvoldoende F - < 0,6 - Ruim onvoldoende <i>Stand van zaken</i> De beschikbare weerstandscapaciteit is € 68.838 De benodigde weerstandscapaciteit is € 25.700 Eind 2024 is het ratio weerstandsvermogen 2,7. Dit is uitstekend volgens onze eigen beleidsnorm. In vergelijking met de Beleidsbegroting 2025-2028 is dit ratio verslechterd van 3,2 naar 2,7. Dit heeft te maken met een lager beschikbare weerstandscapaciteit en een hoger benodigde weerstandscapaciteit. Ten opzichte van de Beleidsbegroting 2025-2028 was er met name een onttrekking uit de algemene reserve voor de gebiedsontwikkeling van de KMS-locatie en een toevoeging aan de algemene reserve door het positieve resultaat van de 2e Beleidsrapportage 2024.

Ten opzichte van de Beleidsbegroting 2025-2028 is de benodigde weerstandscapaciteit nu (€ 3,1 miljoen) hoger. Dit komt met name door het toegenomen risicoprofiel in de grondexploitaties. Het risicoprofiel is toegenomen doordat er drie nieuwe grondexploitaties in 2024 zijn gestart (de Beekstraat en omgeving, Campus Driene en de woonwagenlocaties) ten opzichte van de vorige herziening van de grondexploitaties. Daarnaast is er een nieuw risico toegevoegd die betrekking heeft op de disconteringsvoet (een percentage waarmee verwachte kosten en baten in de toekomst worden teruggerekend naar het basisjaar van het project).

Door de inzet van de algemene reserve de komende jaren komt de verwachte ratio weerstandsvermogen eind 2028 uit op 2,3. Dit is nog steeds uitstekend. De afname is het gevolg van de inzet van de algemene reserve als incidenteel dekkingsmiddel voor incidentele lasten (zie hiervoor).

6.2.4 Overzicht belangrijkste risico's

Thema	Risicogebeurtenis	Mogelijk gevolg
Arbeidsmarkt	Door krapte op de arbeidsmarkt kunnen vacatures binnen de gemeente onvoldoende worden ingevuld.	Doelstellingen kunnen niet behaald worden. Uitval/ziekteverzuim door hogere werkdruk. Personeelskosten lopen op door meer inhuur.
Woningbouw	Er worden onvoldoende woningen toegevoegd aan het woningbestand in Hengelo.	De doelstelling om elk jaar x aantal woningen toe voegen worden niet gehaald. We kunnen onze ambitie 100.000 plus niet realiseren. Voorzieningen in de gemeente staan onder druk of vallen uit, denk aan het onderwijs, zorgaanbieders, sportverenigingen en culturele instanties.
Samenwerking met andere partijen	Onze samenwerkende partners staan onder druk door bijvoorbeeld tekort aan arbeidskrachten, vrijwilligers of toenemende kosten/hoge rentes.	De gemeente kan projecten niet realiseren of worden vertraagd in ontwikkelingen omdat ontwikkelaars en bedrijven niet kunnen investeren en realiseren.
Onvoldoende middelen vanuit het Rijk	Door bezuinigingen vanuit het Rijk ontvangt de gemeente te weinig middelen.	Doelstellingen kunnen niet behaald worden doordat er onvoldoende financiële middelen zijn. (Ravijnjaar)
Netcongestie	Er is onvoldoende capaciteit op het netwerk om energie te kunnen leveren aan onze inwoners en bedrijven.	Er kunnen geen huizen / bedrijven worden aangesloten op het netwerk. Hierdoor halen we onze doelstelling voor woningtoevoeging en aantrekken van (nieuwe) bedrijven niet.
Cybercrime	Op dit moment is de geopolitieke situatie / polarisatie/ oorlogsdreiging zeer actueel. Het risico op een cyberhack neemt toe.	Bij een hack komt de dienstverlening in gevaar met mogelijke datalekken als gevolgschade.

Onderstaande cirkeldiagram geeft de verdeling van de financiële risico's per programma weer. Er zijn een paar programma's die een groter risico hebben dan andere programma's. De uitgebreide beschrijving staat in de risicoparagraaf van de programma's en in paragraaf 6.4 Grondbeleid. We lichten ze hier nog kort toe:

- Programma 9 Bestuur en ondersteuning. Dit programma bevat veel van de overkoepelende thema's zoals hierboven beschreven. Daarnaast zit hierin het risico op cybercriminaliteit en alle mogelijke gevolgen hiervan voor de organisatie.
- Grondexploitaties 2.0. Hierin zitten de risico's op alle grondexploitaties, daarbij gaat het om grote bedragen en daarbij behorende risico's in de huidige economie. Zie hiervoor de paragraaf grondbeleid
- Programma 8 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing (exclusief grondexploitaties). Hierin zit de grote verandering en risico's op het gebied van duurzaamheid, maar ook de complexe opgave die de gemeente heeft voor de woningmarkt heeft effect op dit programma.
- Programma 6 Sociaal domein. Dit programma met daarin Jeudwet, Wmo en Participatiewet heeft een risico op financiële tekorten vanwege onzekerheden van rijksinkomsten en hogere vraag naar zorg en ondersteuning.

Ten aanzien van Grondexploitaties wordt verwezen naar de paragraaf 'grondbeleid'. Gezien de economische en stedelijke ontwikkelingen zijn er de nodige uitdagingen. We zien dat investeerders terughoudend zijn waardoor ontwikkelingen vertragingen oplopen. Dit in combinatie met de krapte op de woningmarkt maakt dat we hier continu aandacht voor moeten hebben.

Door bezuinigingen vanuit het Rijk ontvangen gemeenten minder middelen. Dit mede als gevolg van de wijzigende systematiek van het gemeentefonds. Terwijl we wel alle taken moeten blijven uitvoeren. Daarnaast is het risico dat de gemeente onvoldoende wordt gecompenseerd om inflatie, vergrijzing en bevolkingsgroei op te vangen. Met als gevolg dat gemeenten onvoldoende in staat zijn om hun taken uit te voeren. Of onze ambities te realiseren.

Binnen de gemeente Hengelo zijn er diverse (stedelijke) ontwikkelingen. We zien door marktomstandigheden, (gestegen rente, toenemende onzekerheid, gestegen bouwkosten) dat ontwikkelaars afhaken of op de rem trappen. Dit leidt tot vertraging van projecten. De gewenste positieve kwaliteitsimpulsen laten hierdoor langer op zich wachten. Ook is er aandacht voor de ontwikkelingen Lange Wemen. Dit gezien de omvang en complexiteit van het project.

De gemeente Hengelo heeft afgelopen jaren diverse omvangrijke subsidies binnen weten te halen. O.a. enkele voor de woningbouwimpuls. Het risico bestaat dat we niet kunnen voldoen aan de subsidievoorwaarden. Bijvoorbeeld doordat woningbouw vertraging oploopt of uitgesteld wordt. De kans bestaat dat we de gelden moeten terugbetalen aan het rijk/provincie.

Binnen het sociaal domein zien we een toenemende omvang en complexiteit in de vraag naar zorg en ondersteuning. De vergrijzing van de bevolking, de uitdagingen met betrekking tot de opvang van statushouders, Oekraïners en vluchtelingen, en de groeiende complexiteit van jeugdzorg dragen hieraan bij. Het is essentieel dat we samen met onze partners de benodigde ondersteuning kunnen bieden aan de kwetsbare inwoner die dat nodig heeft. De veranderende en groeiende vraag, gecombineerd met het groeiende tekort aan personeel in de zorgsector, kan de kwaliteit en betaalbaarheid van zorg in gevaar brengen.

Tegelijkertijd worden we steeds vaker geconfronteerd met tijdelijke regelingen en nieuwe wet- en regelgeving vanuit de overheid, waardoor onze verantwoordelijkheden toenemen. Dit legt extra druk op onze organisatie en die van onze partners. Om op deze ontwikkelingen in te kunnen spelen zijn we begonnen met de implementatie van het transformatieplan voor het sociaal domein. In breder perspectief raakt dit de discussie over de uitvoerbaarheid van taken. Een uitvoeringstoets bij overgedragen beleid kan hierbij kunnen helpen.

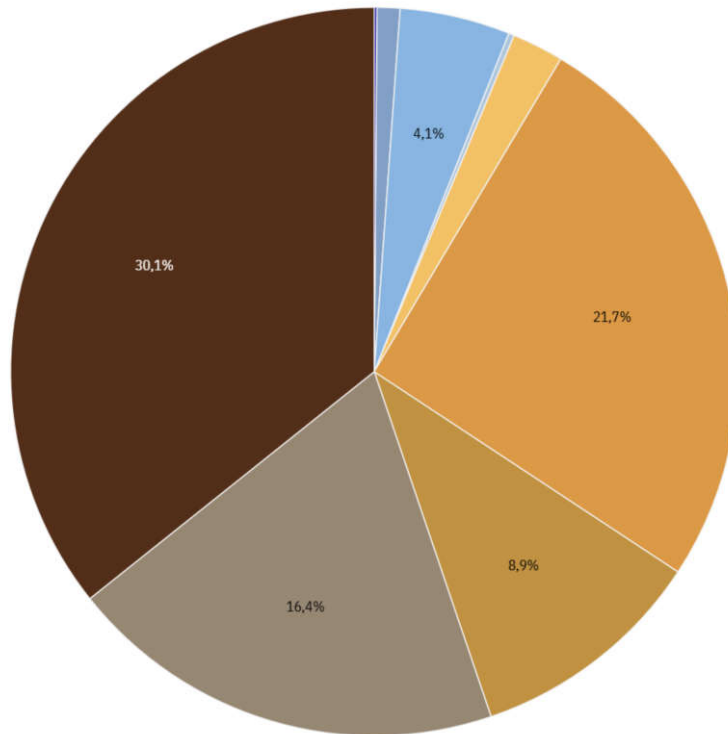
De kwaliteit van de IT omgeving en informatieveiligheid wordt steeds belangrijker. Overheden zijn in 2024, van alle sectoren, het hardst geraakt door cyberincidenten. Door de toenemende digitalisering is de kans op en de impact van een hack groot. Als systemen uitvallen, wordt het lastiger om onze gemeentelijke taken uit te voeren, wat zowel financiële als bestuurlijke gevolgen heeft. Dit kan ook gevolgen hebben voor onze inwoners. Om het risico te beperken is het belangrijk dat we continue investeren in de IT omgeving en bewustzijn creëren over onze informatieveiligheid. Verder is het belang van een adequaat werken IT omgeving nog belangrijker geworden met het toetreden van gemeente waar Hengelo de IT voor verzorgd.

In het jaar 2024 bleef energiearmoede een kwestie onder de inwoners van onze gemeente. Om deze uitdaging aan te pakken, hebben we verschillende initiatieven genomen om zowel individuen als organisaties te ondersteunen bij het implementeren van energiebesparende maatregelen. Door deze maatregelen te implementeren, streven we ernaar het energieverbruik van woningen en gebouwen te verminderen. Echter, er blijft een risico bestaan dat deze inspanningen niet toereikend zijn, wat kan resulteren in aanhoudende energiearmoede onder inwoners en organisaties.

Ook binnen de gemeente ondervinden we de impact van de krapte op de arbeidsmarkt. Het blijkt lastig om vacatures te vervullen, wat onze ambities belemmert. In 2024 hebben we daarom onze communicatiestrategie hernieuwd. We streven ernaar een aantrekkelijke werkgever te zijn en willen daarom creatieve strategieën gebruiken om zowel jong talent als zij-instromers aan te trekken, terwijl we tegelijkertijd investeren in het behoud van onze huidige medewerkers. De krapte op de arbeidsmarkt brengt echter risico's met zich mee, zoals hogere kosten voor inhuur en het niet behalen van onze doelen of het niet leveren van de gewenste kwaliteit.

Kans-categorie en impact (exclusief GREX)

1.1 Programma 1 Veiligheid 1.2 Programma 2 Verkeer, vervoer... 1.3 Programma 3 Economie 1.4 Programma 4 Onderwijs 1.5 Programma 5 Sport, cultuur e...
 1.6 Programma 6 Sociaal Domein 1.7 Programma 7 Volksgez./milie... 1.8 Programma 8 Volkshuis/leefo... 1.9 Programma 9 Bestuur en ond...

6.2.5 Kengetallen

Wij presenteren de kengetallen, die landelijk zijn afgesproken. Aan de hand van deze kengetallen worden gemeenten vergeleken. De kengetallen geven elk afzonderlijk een andere kijk op een gezondheidsaspect van de financiële huishouding van de gemeente.

Omschrijving kengetal	Realisatie 2023	Begroting 2024	Realisatie 2024
1a. Netto schuldquote	107,8%	92,1%	94,4%
1b. Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	40,2%	35,5%	37,9%
2a. Solvabiliteitsratio	18,4%	20,5%	20,7%
2b. Solvabiliteitsratio gecorr.v. verstrekte leningen woningbouwcorporatie	26,8%	26,0%	29,6%
3. Grondexploitatie	11,1%	10,2%	10,1%
4. Structurele exploitatieruimte	1,3%	1,0%	2,6%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	86,3%	85,8%	85,8%

1. Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft de verhouding aan tussen schuld en baten. Het wordt berekend door de netto schulden (schulden -/- vorderingen/middelen) te delen door de totale baten vóór reservemutaties. Het kengetal beoogt een indicatie te geven van de druk van de kapitaallasten op de exploitatie. De VNG adviseert om boven de 130% schulden af te bouwen. Daar zitten nu ruim onder.

De schulden (onder 1a) bestaan nog steeds voor een groot deel uit leningen die we hebben aangetrokken voor woningcorporatie Welbions. Bestaande Welbions-leningen worden gehandhaafd tot einde looptijd. Er wordt geen nieuwe lening meer verstrekt. Door de 200% hypothecaire dekking lopen we nagenoeg geen risico's bij deze leningen. Als deze verstrekte geldleningen worden geëlimineerd, komt onze schuldquote op 40,8% (niet opgenomen in de tabel). Als we Welbions leningen en ook de verstrekte geldleningen aan overige instellingen buiten beschouwing laten ontstaat kengetal 1b, 37,9%.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft de verhouding aan tussen het eigen vermogen (de reserves) en het balanstotaal. Een groot aandeel eigen vermogen betekent veel mogelijkheden om risico's op te vangen en meer mogelijkheden om toekomstige investeringen te financieren. Een laag percentage daarentegen betekent veel vreemd vermogen en dus ook daarbij behorende financieringslasten. VNG en provincie hanteren als signaleringswaarde een minimum van 20%. Daar zitten we inmiddels boven.

Ook hier kijken we naar de effecten van de woningcorporatieleningen. Dit is een beleid waarin we van de meeste gemeenten afwijken. De leningen zijn voor 200% gedekt met hypothecaire zekerheden op eigendommen van Welbions. Bovendien worden de financieringslasten door Welbions aan ons vergoed. Daarom hebben we ook de solvabiliteit opgenomen als het saldo van de leningen van Welbions gecorrigeerd worden op het balanstotaal. We zitten dan met 29,6% verder boven de signaleringsgrens.

3. Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft de verhouding tussen de boekwaarde van de grond en de totale baten vóór reservemutaties. Een hoog percentage wordt als kwetsbaar gezien. De boekwaarde moet immers worden terugverdiend en daarin zit altijd enig risico.

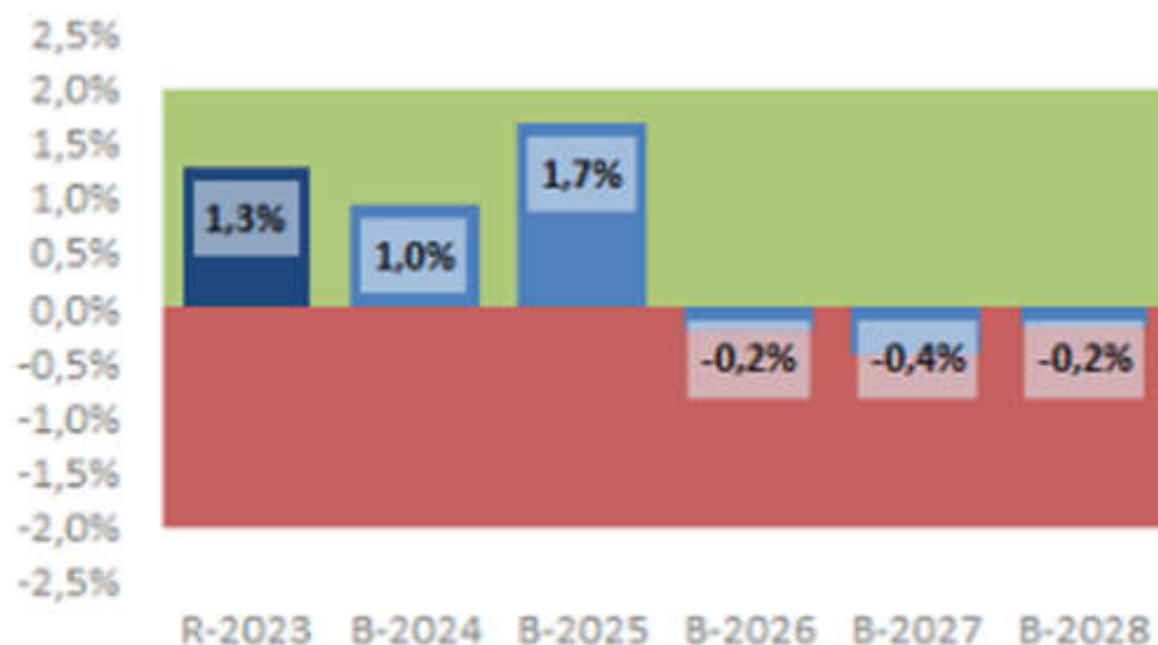
Dit kengetal is signalerend, maar geeft naar onze mening niet het beste inzicht in de risico's van grondexploitaties. De jaarlijkse herzieningen en de voorzichtigheid die wordt betracht bij het voorspellen van resultaten zijn veelzeggender. Zie hiervoor de paragraaf grondbeleid.

De signaalgrens is maximaal 20%. Een aantal jaren geleden zaten we hier boven. Nu is ook dit kengetal door afnemende boekwaardes grondexploitaties sterk verbeterd tot 10,1%.

4. Structurele exploitatieruimte

In het totale rekeningsaldo is geen rekening gehouden met het onderscheid tussen structurele en incidentele baten en lasten. Om de structurele exploitatieruimte te bepalen worden de totale lasten en baten verminderd met de incidentele lasten en baten. Het structurele exploitatiesaldo geeft aan of we structurele lasten met structurele baten kunnen dekken. Dit is de basis voor een gezonde begroting. De jaarrekening ziet alleen terug op het afgesloten jaar. Dit kunnen we niet 1 op 1 door vertalen naar de toekomst. In de jaarrekening kunnen incidentele posten opgenomen zijn, die niet terugkomen als we onze volgende begroting opstellen. Voor toekomstvoorspelling is de structurele ruimte in de jaarrekening minder waardevol, dan hetzelfde kengetal in de eerstvolgende begroting. Als voorbeeld ter toelichting: een forse toevoeging aan de voorziening pensioenen wethouders zoals in 2024 is niet te voorspellen en kan alleen achteraf worden bepaald, omdat dit afhankelijk is van een rente die pas laat in het jaar bekend wordt.

We scoren achteraf 2,6%. Dit is hoger, dan begroot en hoger dan we voor volgende jaren verwachten. Zie hiervoor volgende afbeelding van de meerjarige verwachting structurele exploitatieruimte in de Beleidsbegroting 2025.

5. Belastingcapaciteit

Met dit kengetal wordt de hoogte van de lokale lastendruk van het woonmandje (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) vergeleken met het landelijk gemiddelde. Tussen de 95 en 105% wordt als "neutraal" geduid. Een lager percentage geeft aan dat we de Hengeloër minder belasten dan de gemiddelde Nederlander. Dit betekent ook, dat er meer ruimte is om belastingen te verhogen tot het gemiddelde niveau in Nederland. Met 85,8% is er (rekenkundig) 14,2% ruimte ten opzichte van het Nederlands gemiddelde. Deze jaarruimte bedraagt € 141 per huishouden en bij 38.300 huishoudens circa € 5,4 miljoen aan (rekenkundig) te verhogen baten. De nog verder toegenomen ruimte is te verklaren doordat nationaal belastingen harder zijn gestegen dan in Hengelo.

De financiële positie van de gemeente

Aan het verloop van de kengetallen zien we dat we op alle fronten verbeteren of gelijk blijven. Dat betekent dat we financieel weerbaarder zijn geworden in de laatste jaren. Dit geeft ons een goede uitgangspositie om de financiële uitdagingen vanaf 2026 tegemoet te treden.